नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को

जनसंख्या साक्षरता पुस्तक तथा जनसांख्यिक सूचकहरु

सार्वजनिक कार्यक्रम

मितिः२०८१/१/२३ गते, आइतवार

प्रकाशकः

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
थापाथली, काठमाडौँ
फोन नं.: ५३६५३२३, ५३४१८०१, ५३२८४०६, ५३४५९४६ (४७,४८) फ्याक्स नं.: ९९७-१-५३२७७२०
इमेल : info@nsonepal.gov.np, वेबसाइट : www.nsonepal.gov.np
इमेल : popcen@nsonepal.gov.np वेबसाइट : www.censusnepal.cbs.gov.np

जनसङ्ख्या साक्षरता

जनसङ्ख्या साक्षरता

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
थापाथली, काठमाडौँ

प्रकाशक:

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
थापाथली, काठमाडौँ
फोन नं.: ५३६५३२३, ५३४१८०१, ५३२८४०६, ५३४५९४६ (४७,४८) फ्याक्स नं.: ९९७-१-५३२७७२०
इमेल : info@nsonepal.gov.np वेबसाइट : www.nsonepal.gov.np,
इमेल : popcen@nsonepal.gov.np वेबसाइट : www.censusnepal.cbs.gov.np

राष्ट्रिय जनगणना २०७८

जनसाङ्ख्यिक सूचक

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
थापाथली, काठमाडौँ

मेरो गणना
मेरो सहभागिता
राष्ट्रिय जनगणना २०७८

जनसंख्या साक्षरता पुस्तकमा समेटिएका विषयवस्तु

- नेपालमा जनगणना उपयोगिता, अभ्यास तथा गुणस्तरका चुनौतीहरू
- नेपालको जनगणनामा अपनाइएका सिद्धान्त, अवधारणा तथा परिभाषाहरू र जनसांख्यिक तथ्याङ्कका स्रोतहरू
- जनसङ्ख्या अध्ययनमा अनुसन्धानका क्षेत्र र अनुसन्धान विधि
- स्थानीय तहका योजनामा जनसांख्यिक तथ्याङ्कको प्रयोग
- सूचकको प्रस्तुति : अनुपात, समानुपात र प्रतिशत
- शहरीकरण र शहरी जनसङ्ख्याका सूचकहरू
- लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेसी तथ्याङ्क र सूचक
- जन्म, मृत्यु तथा विवाहसम्बन्धी सूचकहरू
- बसाइँसराइ तथा गतिशील जनसङ्ख्या
- जनगणनाबाट सम्पादन गर्न सकिने पारिवारिक सूचकहरू
- जनसङ्ख्याको आकार संरचना वितरण एवम् वृद्धि मापन तथा प्रक्षेपण विधि
- शैक्षिक तथ्याङ्क र सूचकहरू
- आश्रित जनसङ्ख्या सूचक र प्रभावहरू : जनसांख्यिक लाभ तथा चुनौती
- जनसङ्ख्या तथ्याङ्कको प्रभावकारी प्रस्तुति तथा प्रसारण
- श्रमशक्ति र आर्थिक क्रियाकलापसम्बन्धी तथ्याङ्कको अवस्था
- स्वास्थ्य तथ्याङ्क
- दिगो विकास लक्ष्य र जनसांख्यिक तथ्याङ्क
- विकास तथा पूर्वाधार तथ्याङ्क

जनसांख्यिक निर्धारक तत्व

- जन्म
- मृत्यु
- बसाइँसराइ

नेपालको जनसङ्ख्या (लाखमा), वार्षिक जनसंख्या वृद्धि दर र जनसंख्या परिवर्तन (%), राष्ट्रिय जनगणना २०७८

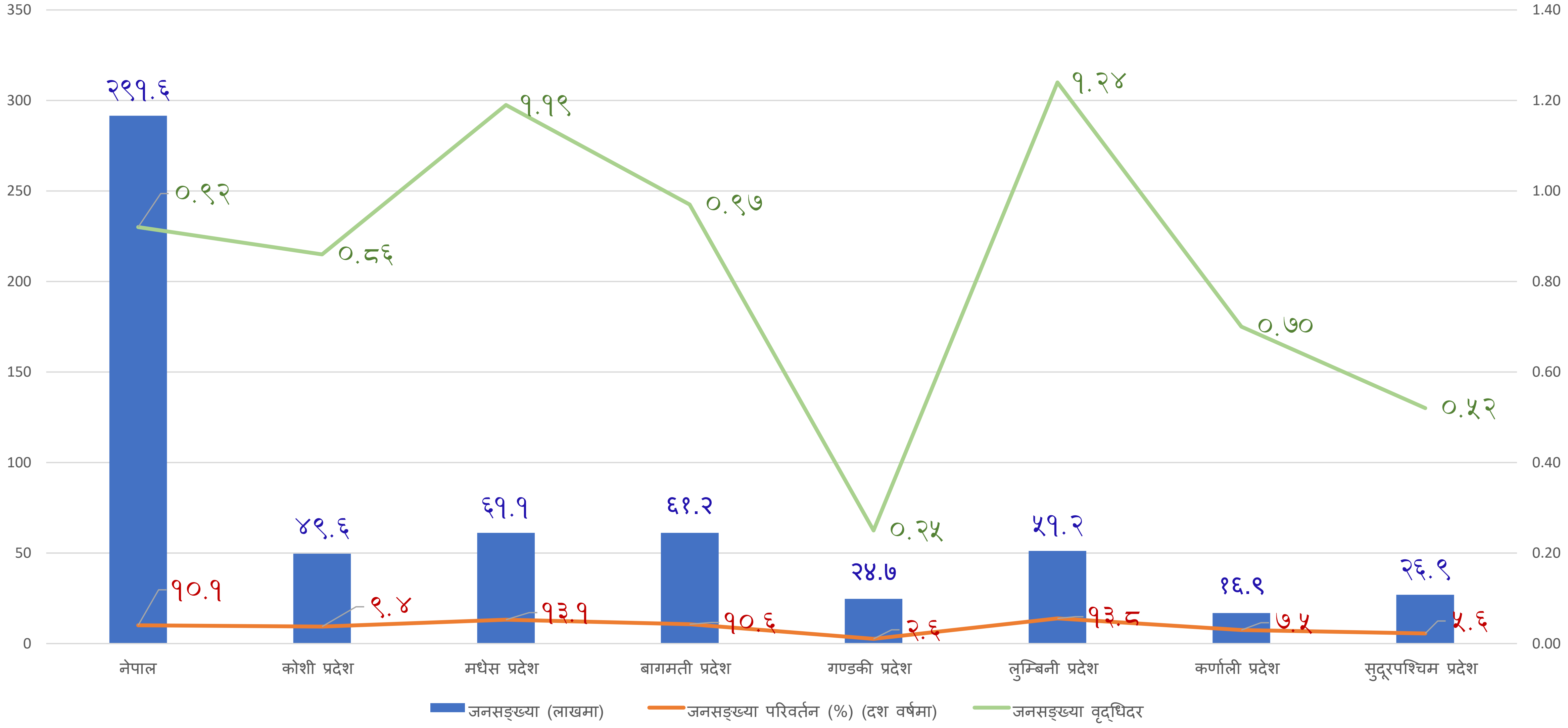

नेपालको पारिवारिक संरचना(%)

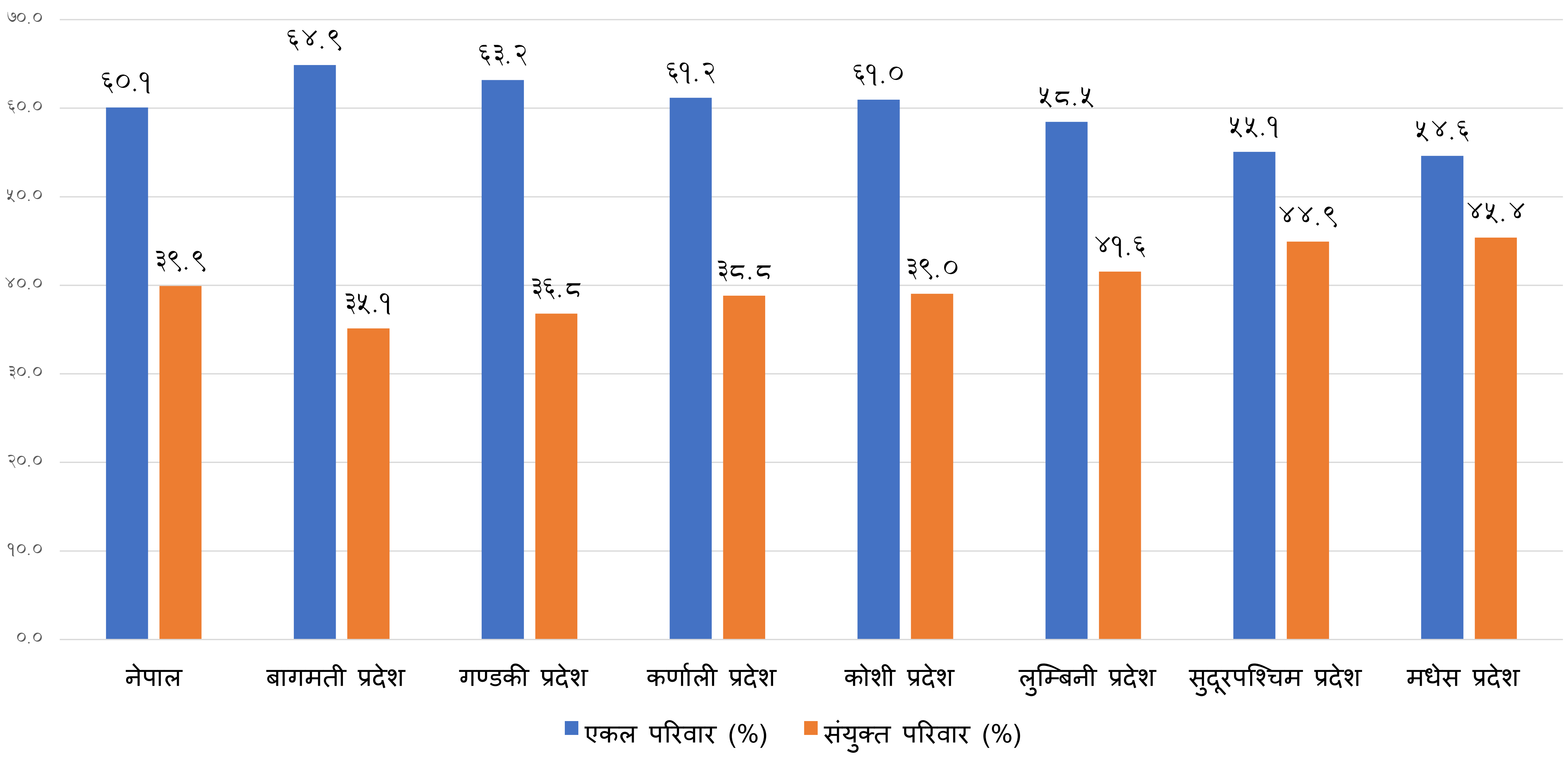

- जन्मसम्बन्धी मुख्य सूचकहरु
- (Birth related major indicators)

कोरा जन्मदर प्रति हजार (Crude Birth Rate)

कुनै निश्चित अवधिमा (एक वर्षमा) प्रतिहजार जनसङ्ख्यामा जीवित जन्मेका शिशुहरूको जनसंख्या

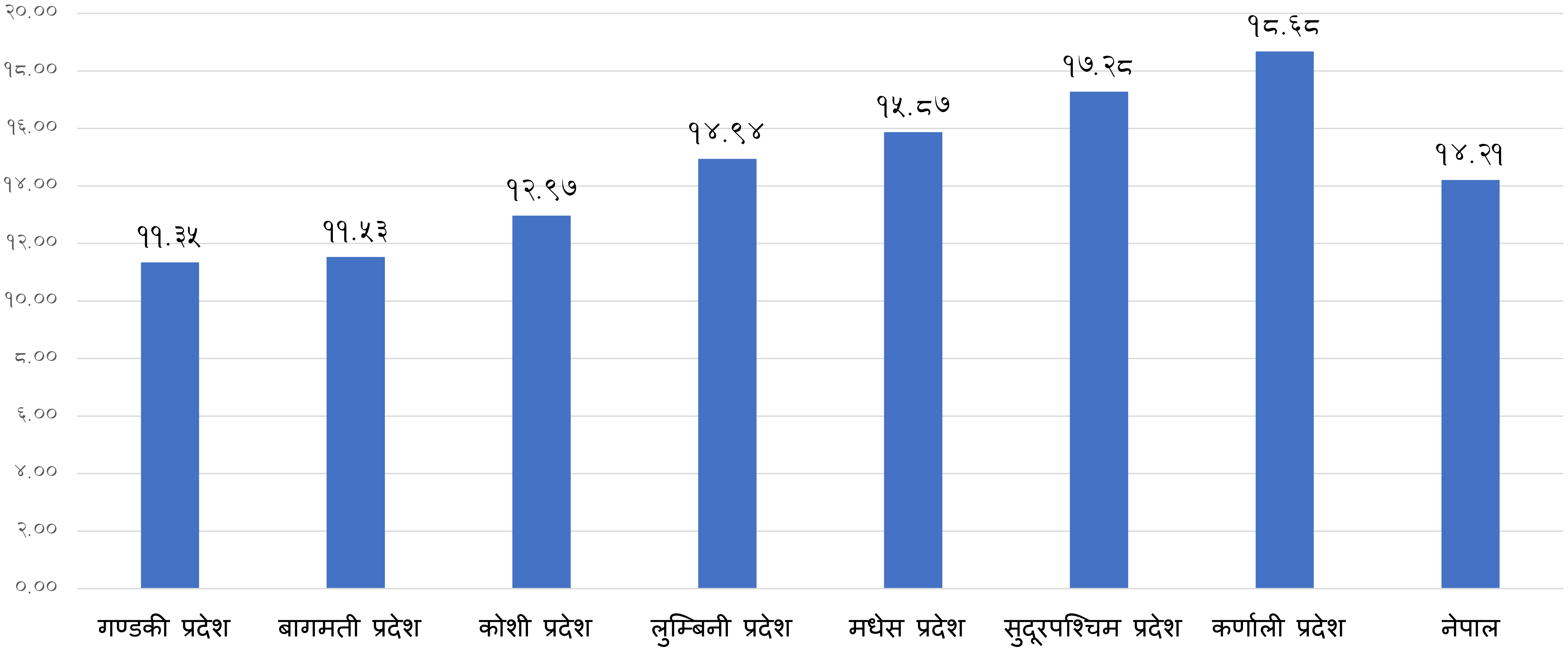

कोरा जन्म दर (Crude Birth Rate)
(राष्ट्रिय जनगणना २०२८-२०७८)

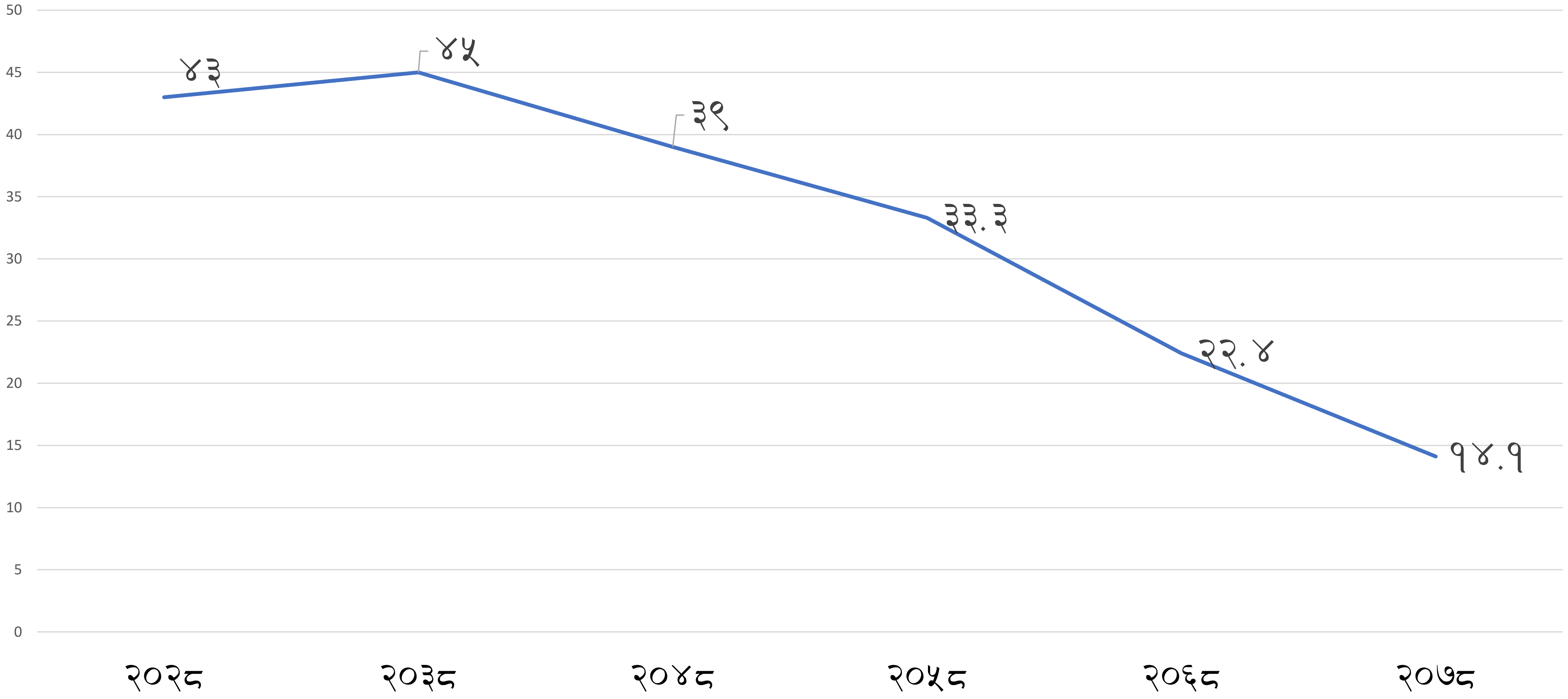

स्तरीकृत कोरा जन्मदर प्रति हजार (Standardized Crude Birth Rate)

उमेर समूह अनुसारको समायोजित जनसंख्याको जन्म दर हो। यो जनसंख्याको उमेर-विशिष्ट जन्मदर र सोही उमेर समूहका महिला गुणनफलको योगलाई कुल जनसंख्याले भाग गरी प्रतिहजार जनसंख्यामा दर निकालिन्छ। जन्मका उमेर र लिङ्गअनुसार फरक-फरक हुने हुनाले, स्तरीकृत जन्म दरको प्रयोगले समय र प्रदेशहरू बीचको तुलनात्मकता अध्ययन गर्न मद्दत गर्दछ।

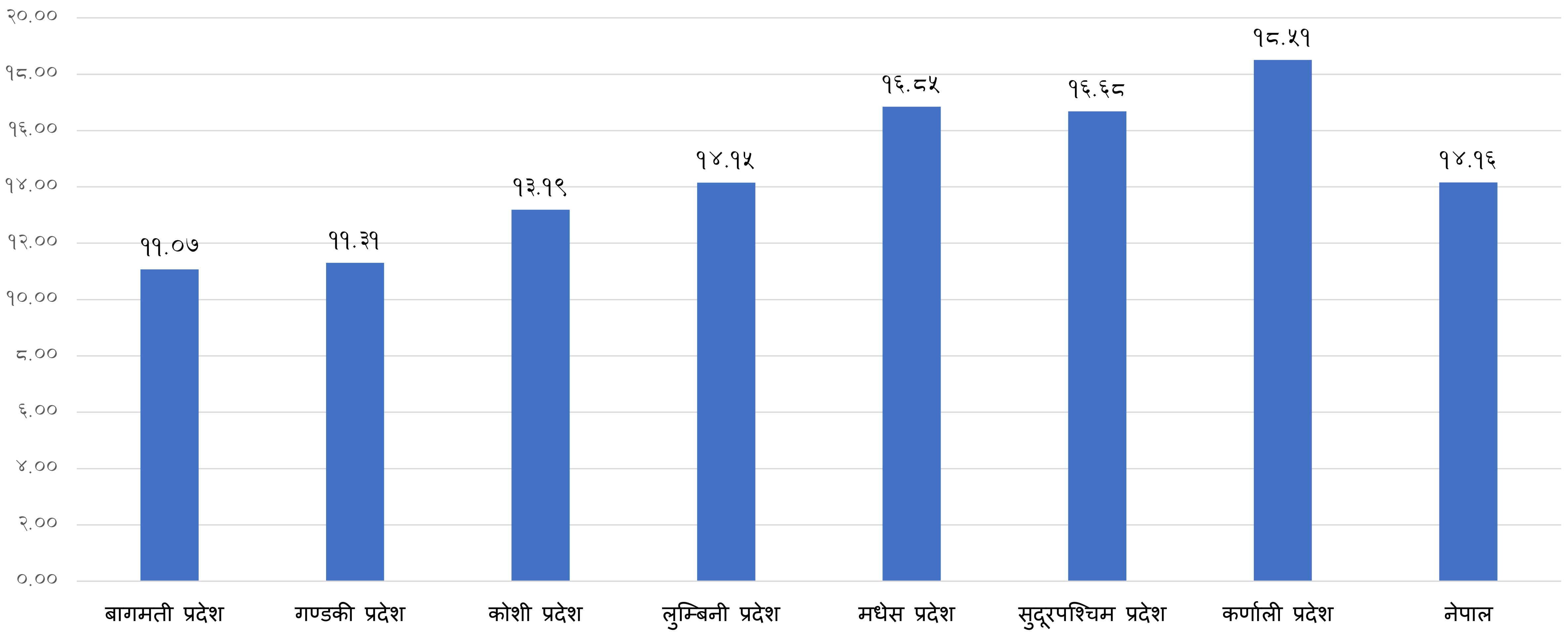

कुल पुनरूत्पादन दर (Gross Reproductive Rate)

एउटा महिलाले आफ्नो प्रजनन अवधिभरमा (१५-४९वर्षमा) जन्माउने जम्माजम्मी छोरीहरूको संख्या

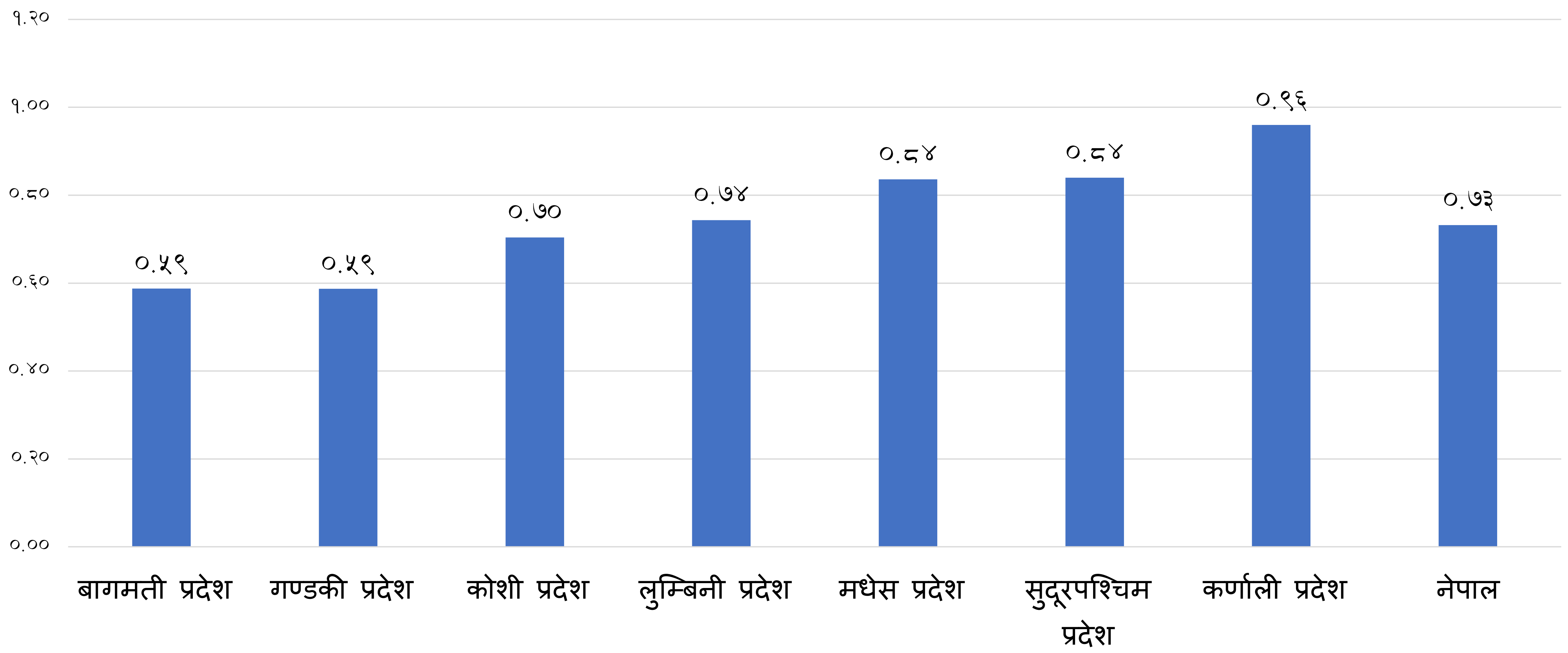

बच्चा र महिलाको अनुपात (प्रदेशगत

शून्यदेखि चार वर्षका बालबालिकाको जनसंख्या र १५ देखि ४९ वर्षका महिलाहरूको जनसंख्याको अनुपात प्रति हजार महिलामा

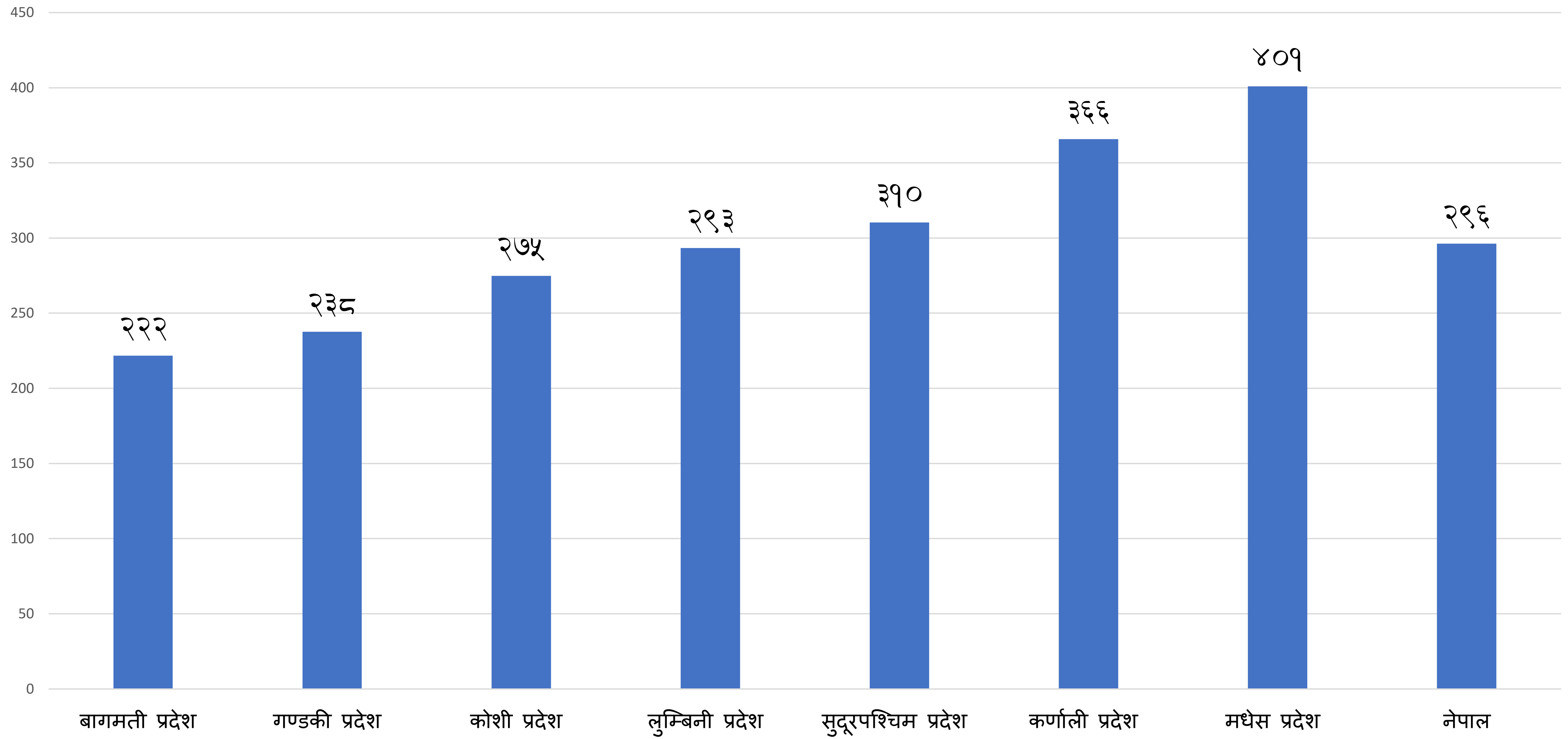

बच्चा र महिलाको अनुपात (Child Women Ratio)

(राष्ट्रिय जनगणना २०३८-२०७८)

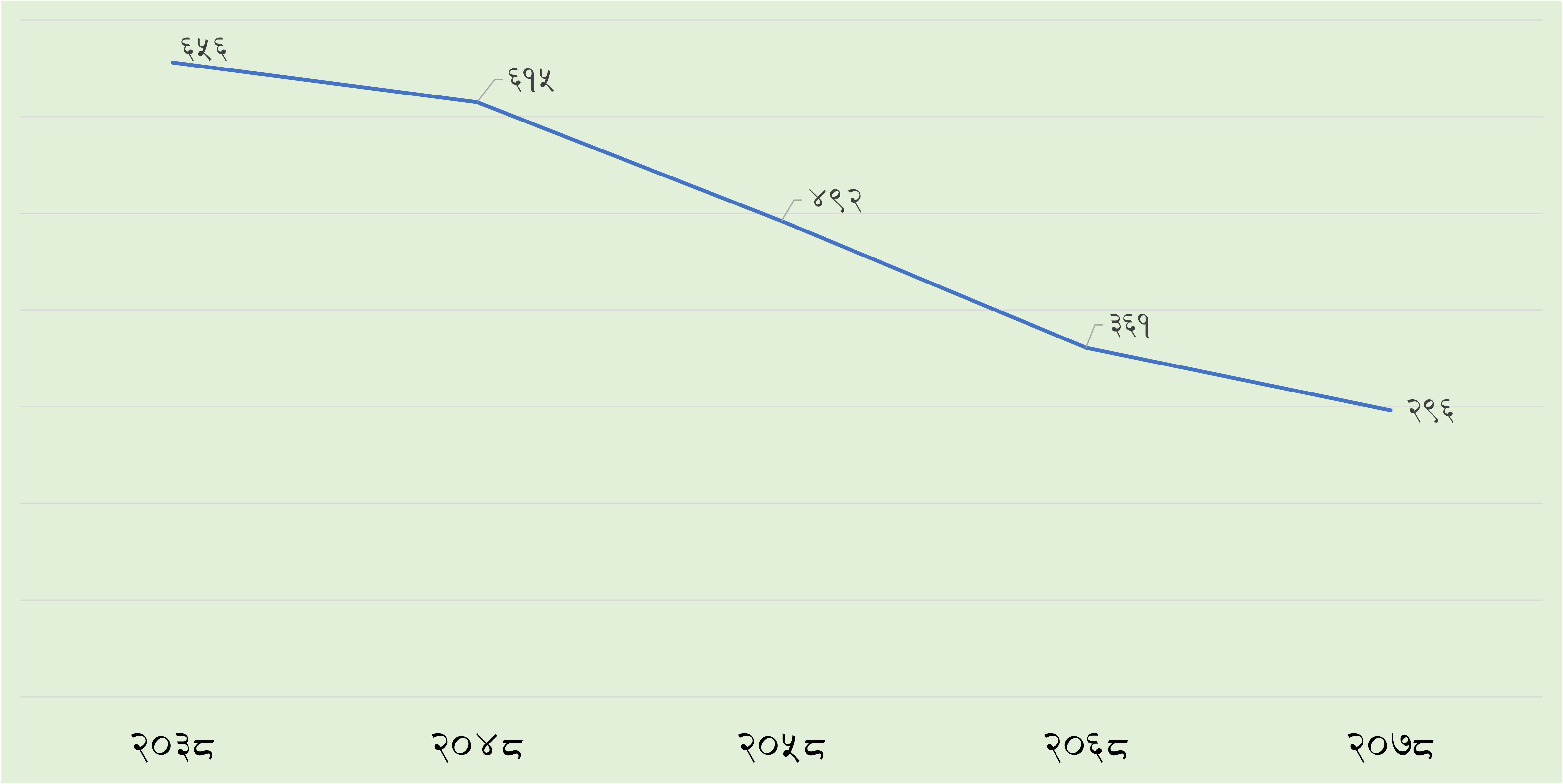

बच्चा जन्माउने औसत उमेर(Mean Age of Childbearing)

१५-४९ उमेरका महिलाले बच्चा जन्माउने औसत ।

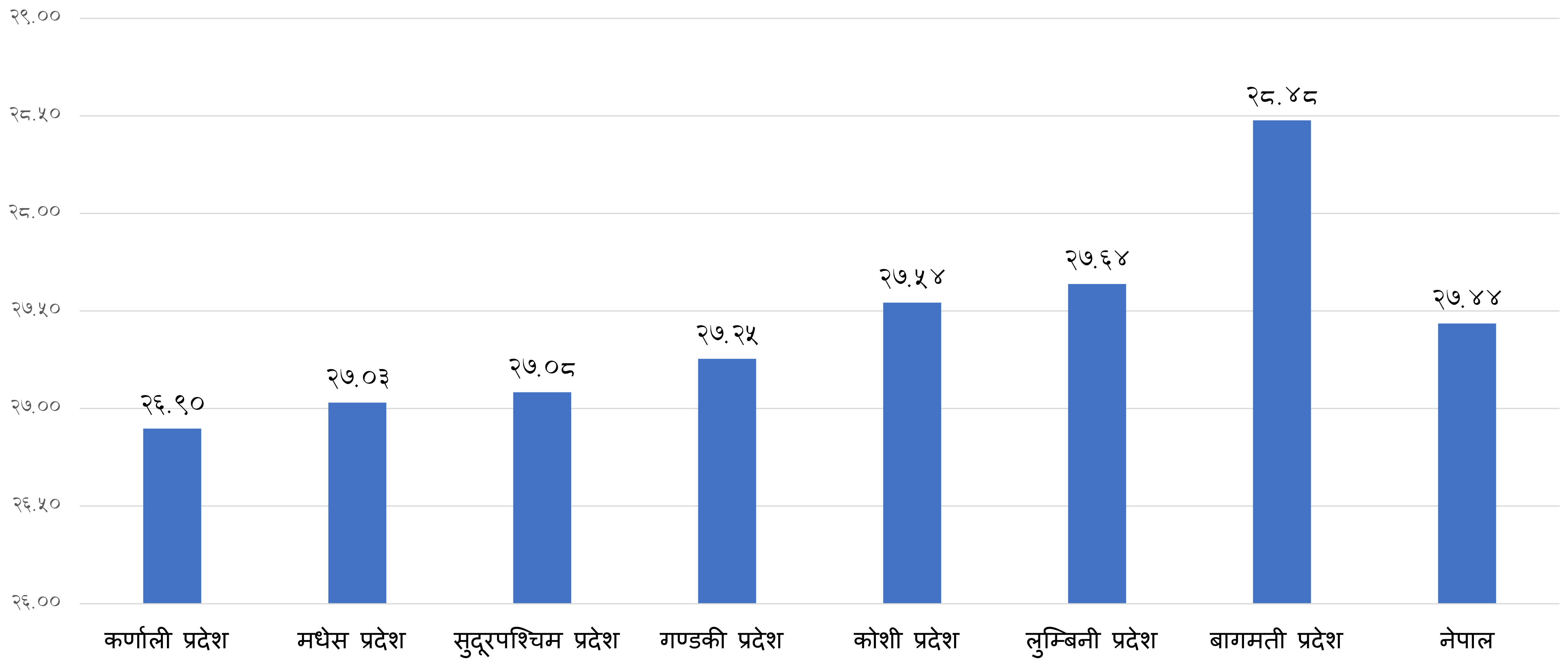

कुल प्रजननदर (Total Fertility Rate)

१५ देखि ४९ वर्षसम्मको एकजना महिलाले प्रजनन अवधिभर जन्माउने जीवित जन्मको जम्मा बच्चा संख्या नै कुल प्रजनन दर हो । राष्ट्रिय जनगणना २०५८ र २०६८ मा जस्तै Arriaga अनुमान विधिको प्रयोग गरी २०७८ मा पनि कुल प्रजनन दर तयार गरिएको छ। यस विधिमा जनगणना २०६८ र २०७८ को अवधिमा १५ देखि ४९ वर्षका महिलाले उक्त अवधिमा हालसम्म जन्माएका बच्चाहरू(Child Ever Born-CEB) को तथ्याङ्क प्रयोग गरिन्छ।

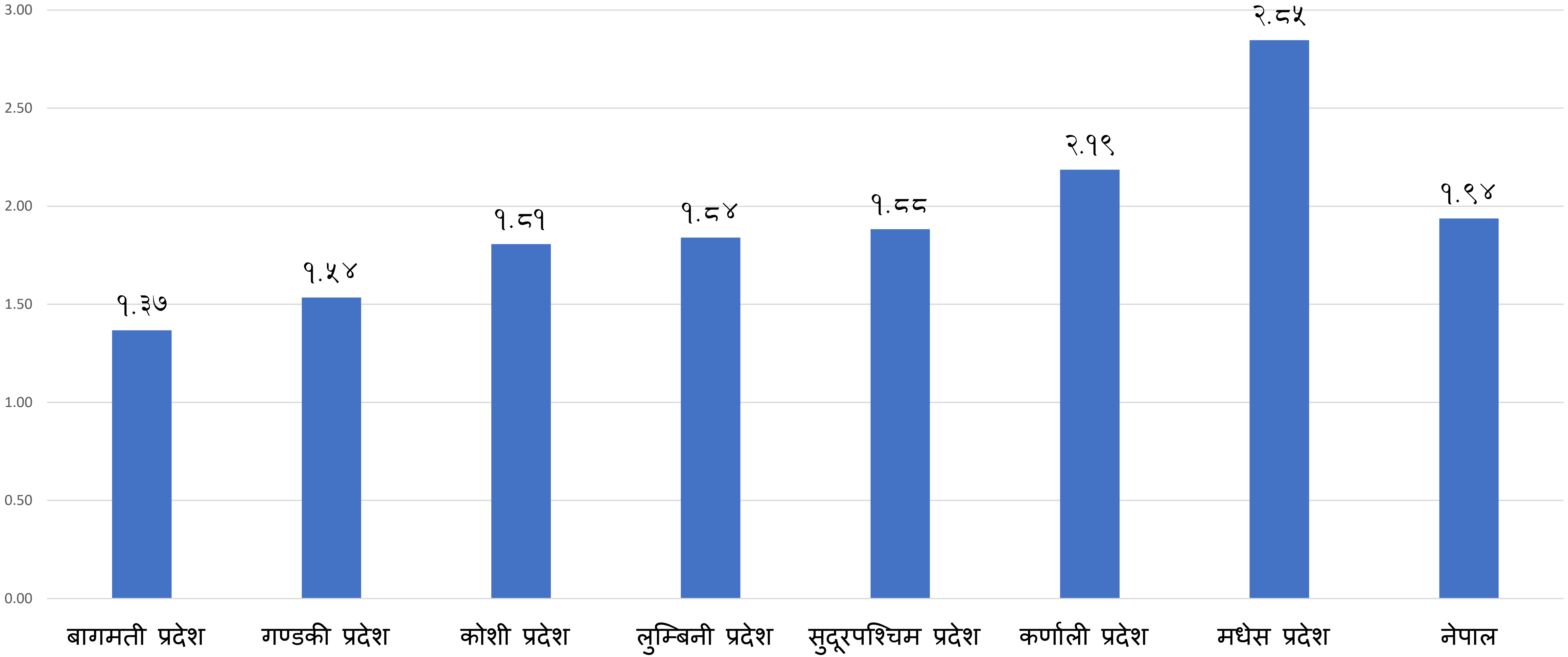

कुल प्रजननदर (Total Fertility Rate)

(जनगणना वर्ष २०२८-२०७८)

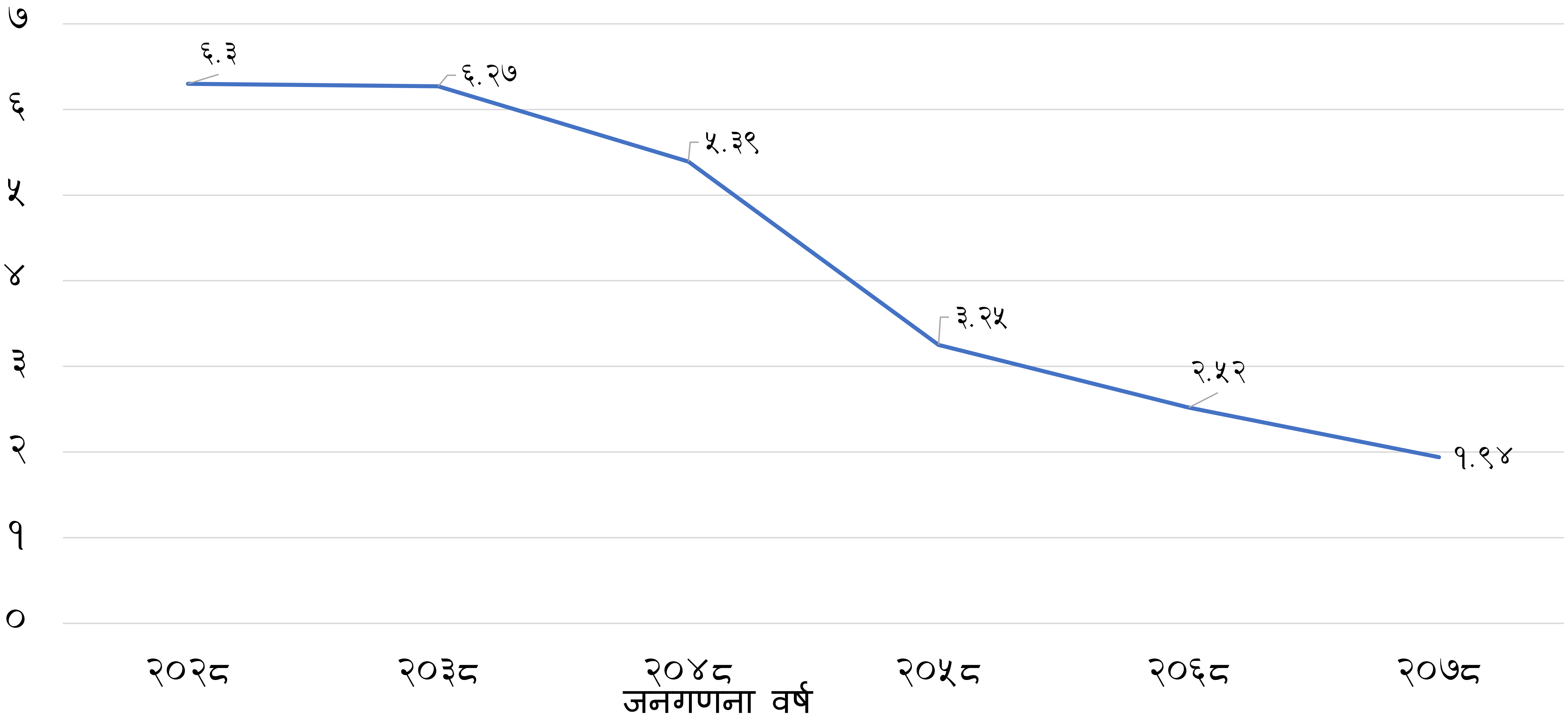

बहुसूचकांक सर्वेक्षण २०१९ ले २.० र स्वास्थ्य तथा जनसांख्यिक सर्वेक्षण २०२२ ले २.१ देखाएको छ।

- मृत्युसम्बन्धी मुख्य सूचकहरु
- (Death related major indicators)

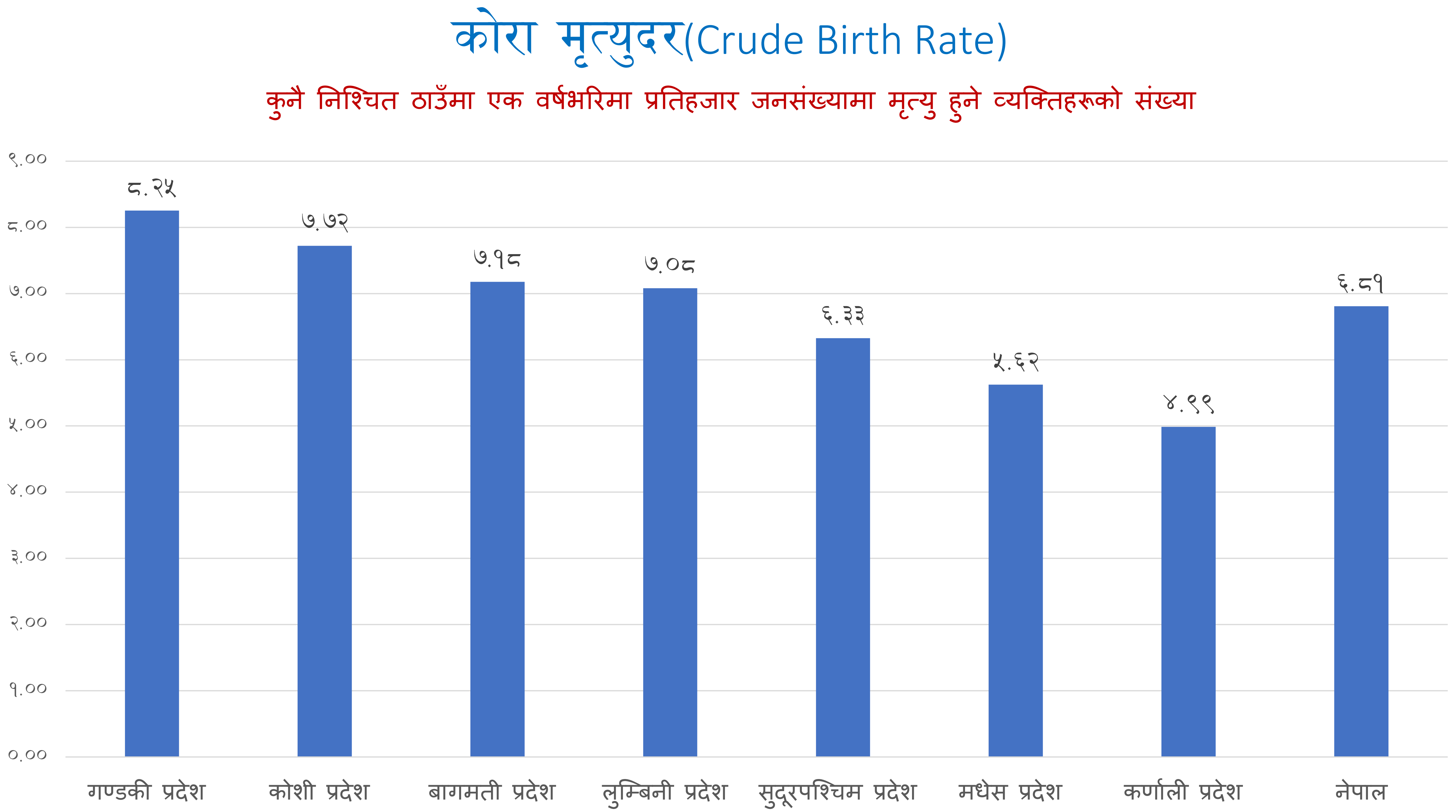

कोरा मृत्युदर(Crude Birth Rate)
कुनै निश्चित ठाउँमा एक वर्षभरिमा प्रतिहजार जनसंख्यामा मृत्यु हुने व्यक्तिहरूको संख्या
९.००
८.००
७.००
६.००
५.००
४.००
३.००
२.००
१.००
०.००
८.२५
७.७२
७.१८
७.०८
६.३३
५.६२
४.९९
६.८१
गण्डकी प्रदेश
कोशी प्रदेश
बागमती प्रदेश
लुम्बिनी प्रदेश
सुदूरपश्चिम प्रदेश
मधेस प्रदेश
कर्णाली प्रदेश
नेपाल

कोरा मृत्युदर
(राष्ट्रिय जनगणना २०३८-२०७८)

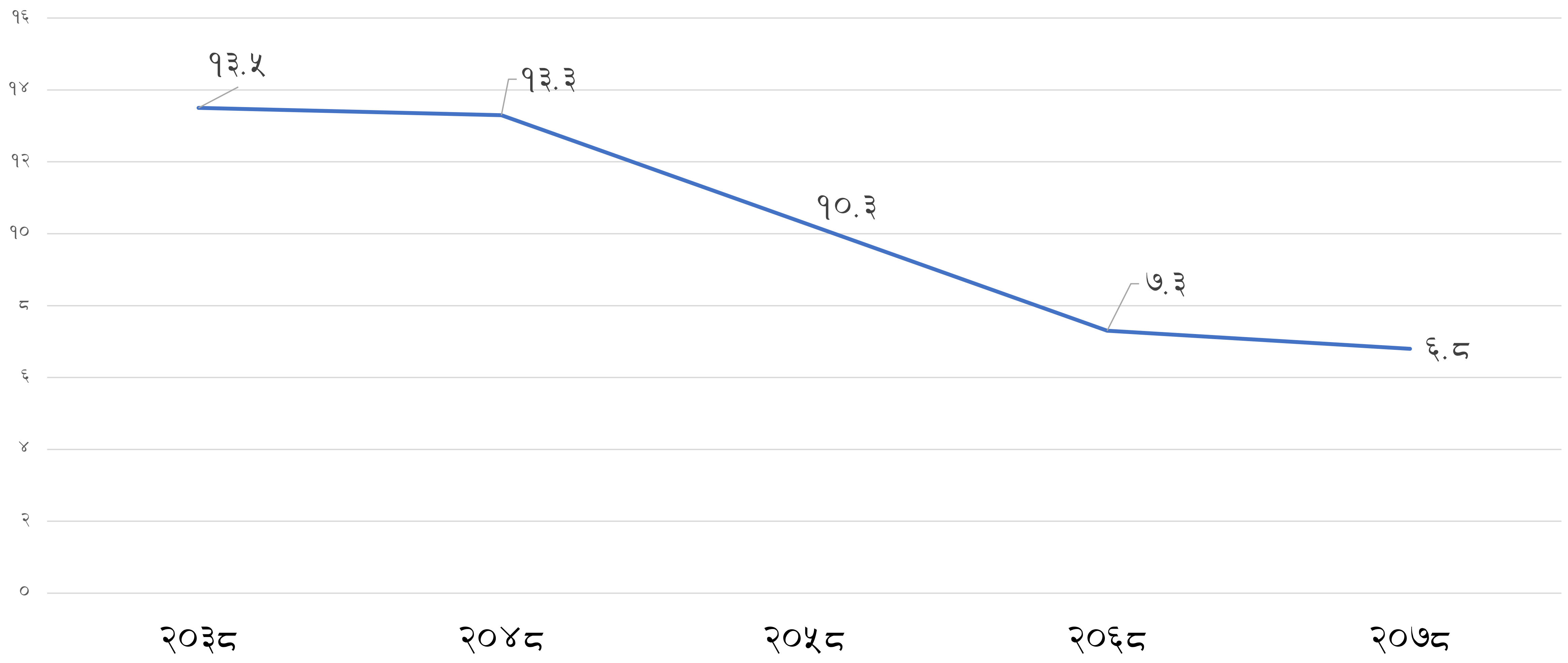

स्तरीकृत कोरा मृत्युदर(Standardized Crude Death Rate)

उमेर समूह अनुसारको समायोजित जनसंख्याको मृत्यु दर हो। यो जनसंख्याको उमेर-विशिष्ट मृत्युदर र सोही उमेर समुहको गणनको योगफललाई स्तरीकृत जनसंख्याले भाग गरी प्रति हजार जनसंख्यामा दर निकालिन्छ। मृत्युका धेरैजसो कारणहरू मानिसहरूको उमेर र लिङ्ग अनुसार फरक-फरक हुने हुनाले, स्तरीकृत मृत्युदरको प्रयोगले समय र देशहरू बिचको तुलनात्मकता सुधार गर्छ।

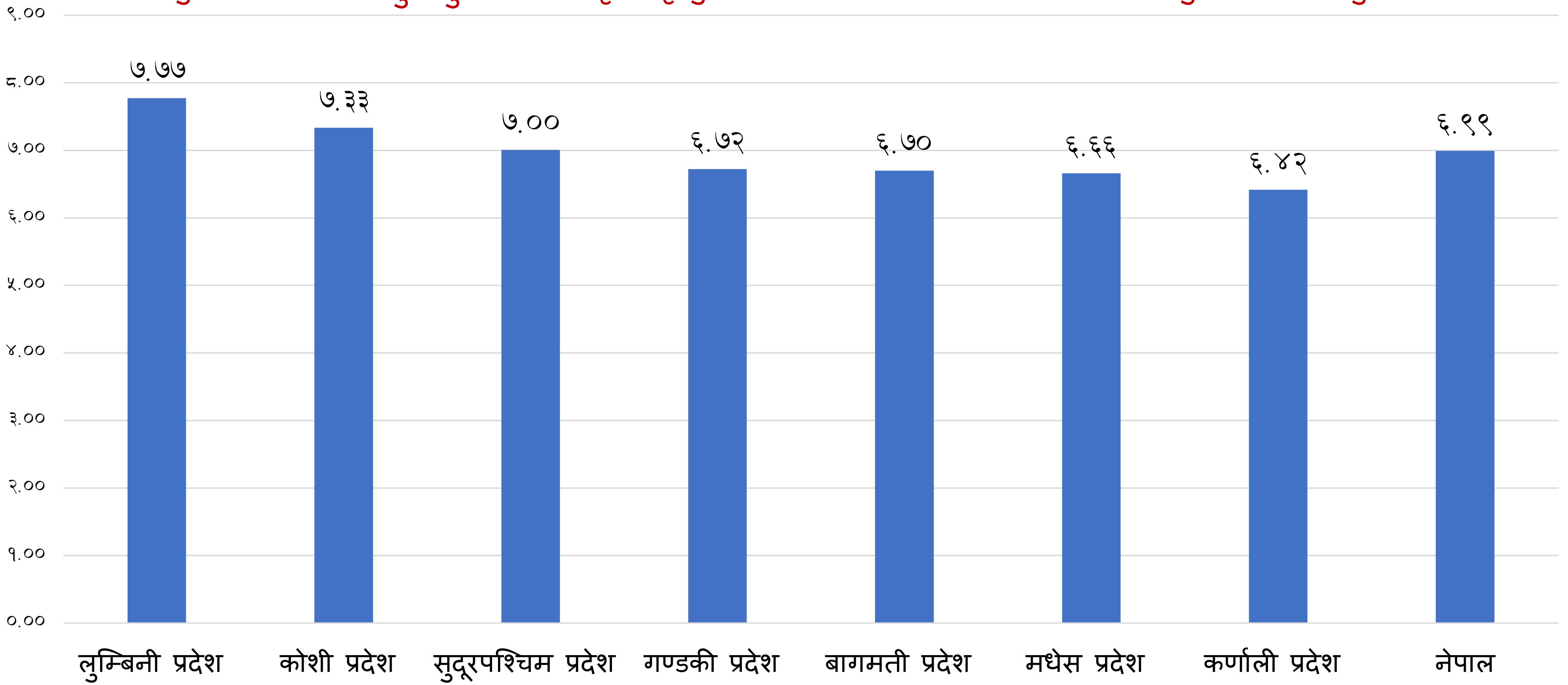

शिशु मृत्युदर (Infant Mortality Rate-per 1000 live birth)

प्रतिहजार जीवित जन्मेका शिशुहरूमध्ये एक वर्षको उमेर नपुग्दै (शिशु उमेरमा) मृत्यु हुने शिशुहरूको संख्या

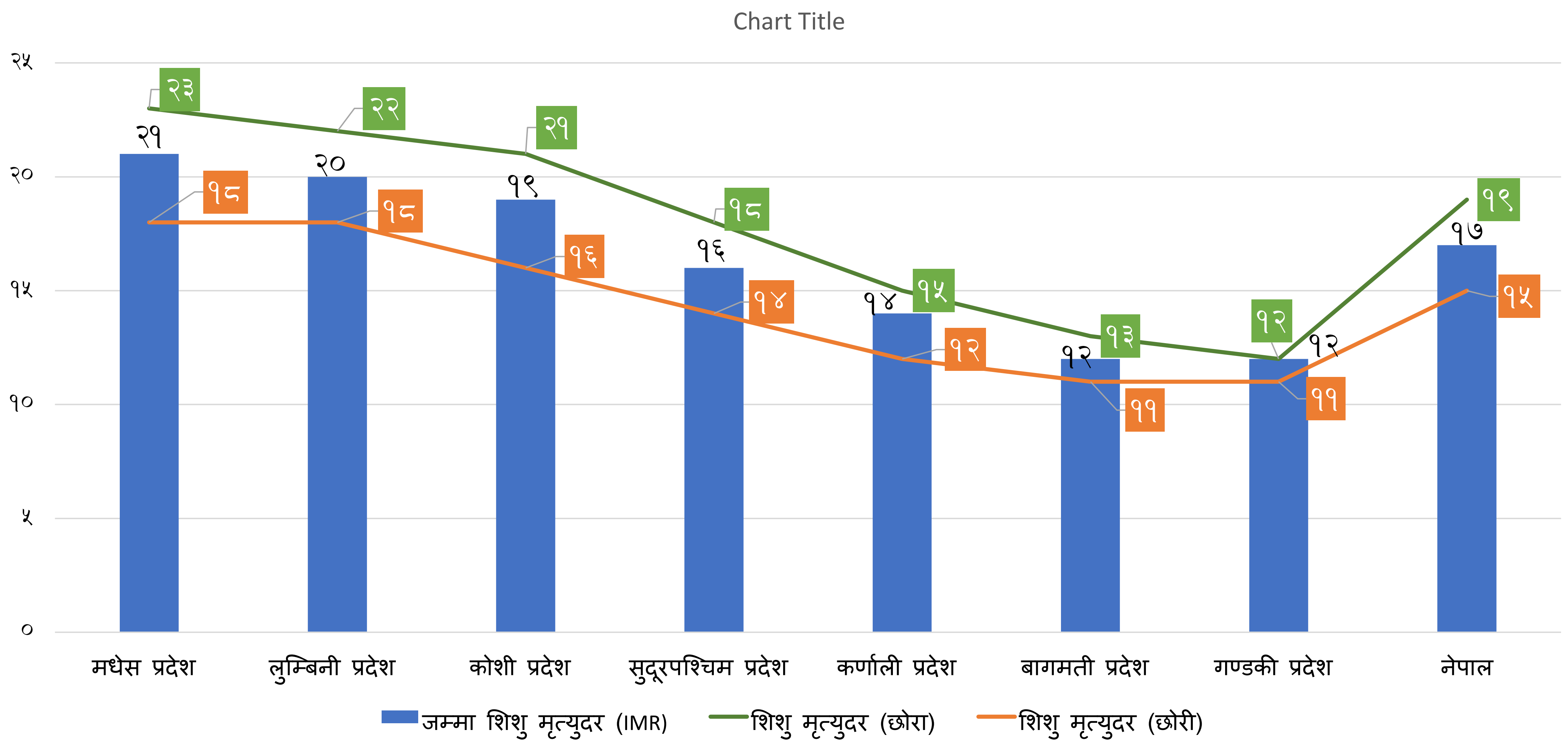

शिशु मृत्युदर (Infant Mortality Rate-per 1000 live birth)

प्रतिहजार जीवित जन्मेका शिशुहरूमध्ये एक वर्षको उमेर नपुग्दै (शिशु उमेरमा) मृत्यु हुने शिशुहरूको संख्या

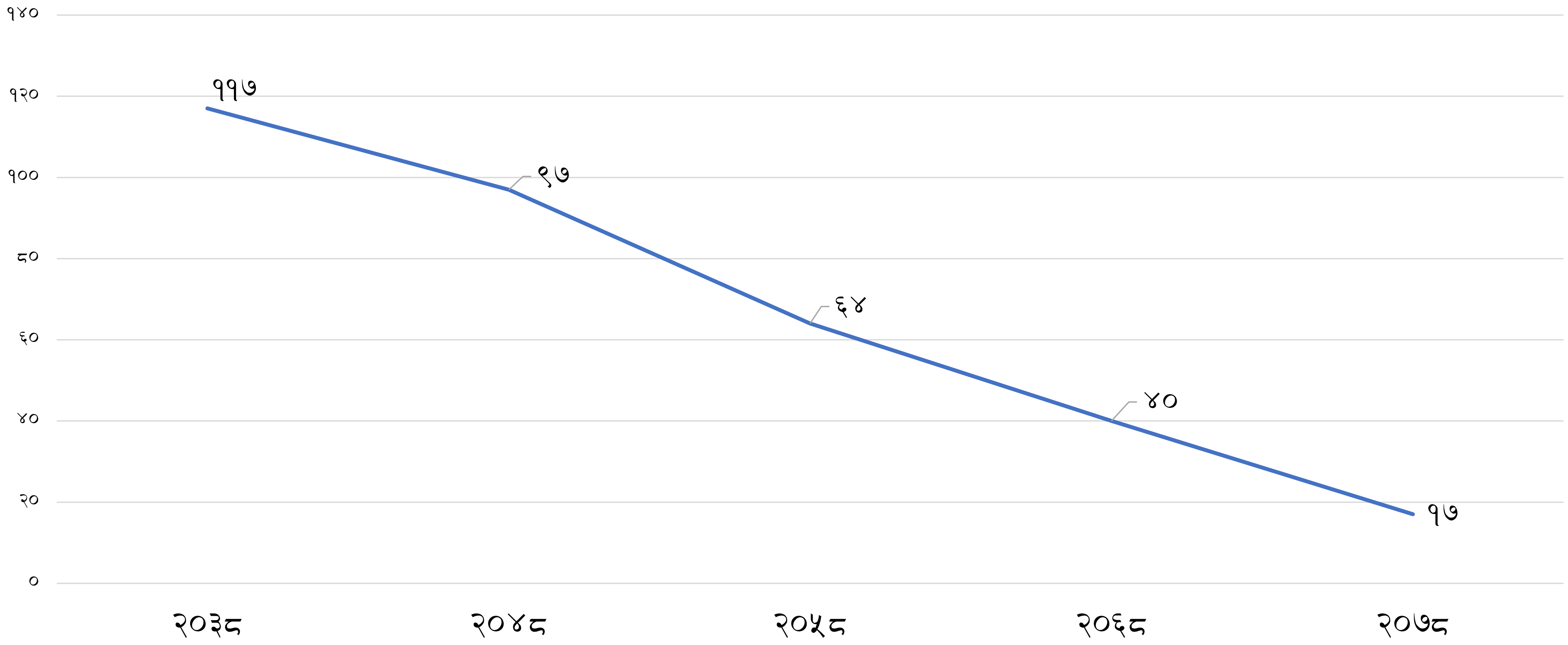

बाल मृत्युदर(Child Mortality Rate)

एक वर्षदेखि पाँच वर्षमुनिका (१-४ वर्ष) प्रतिहजार बालबालिकामध्ये कुनै एक वर्षभित्र मृत्यु हुने बालबालिकाको संख्या

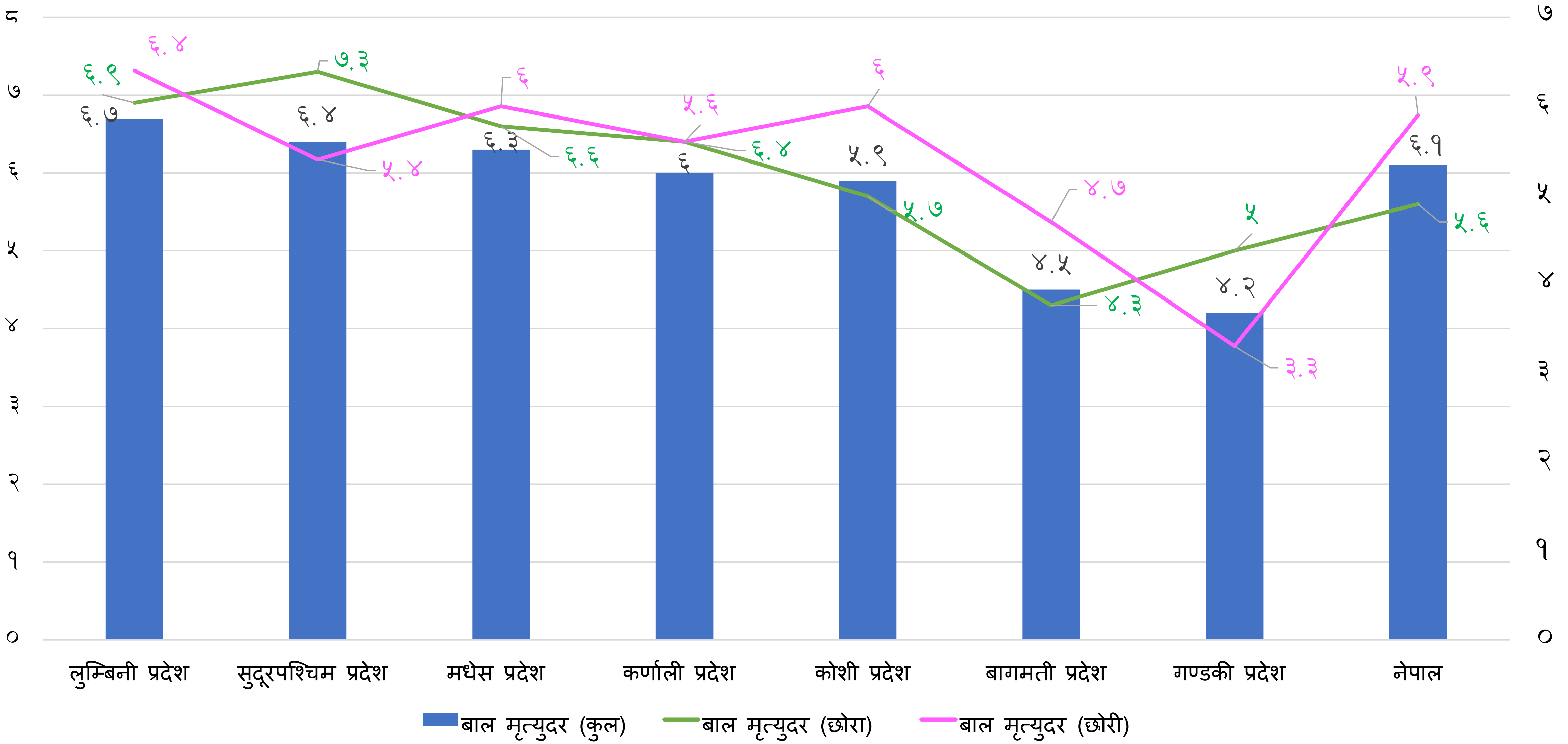

बाल मृत्युदर(Child Mortality Rate-(1-4 years))

(राष्ट्रिय जनगणना २०५८-२०७८)

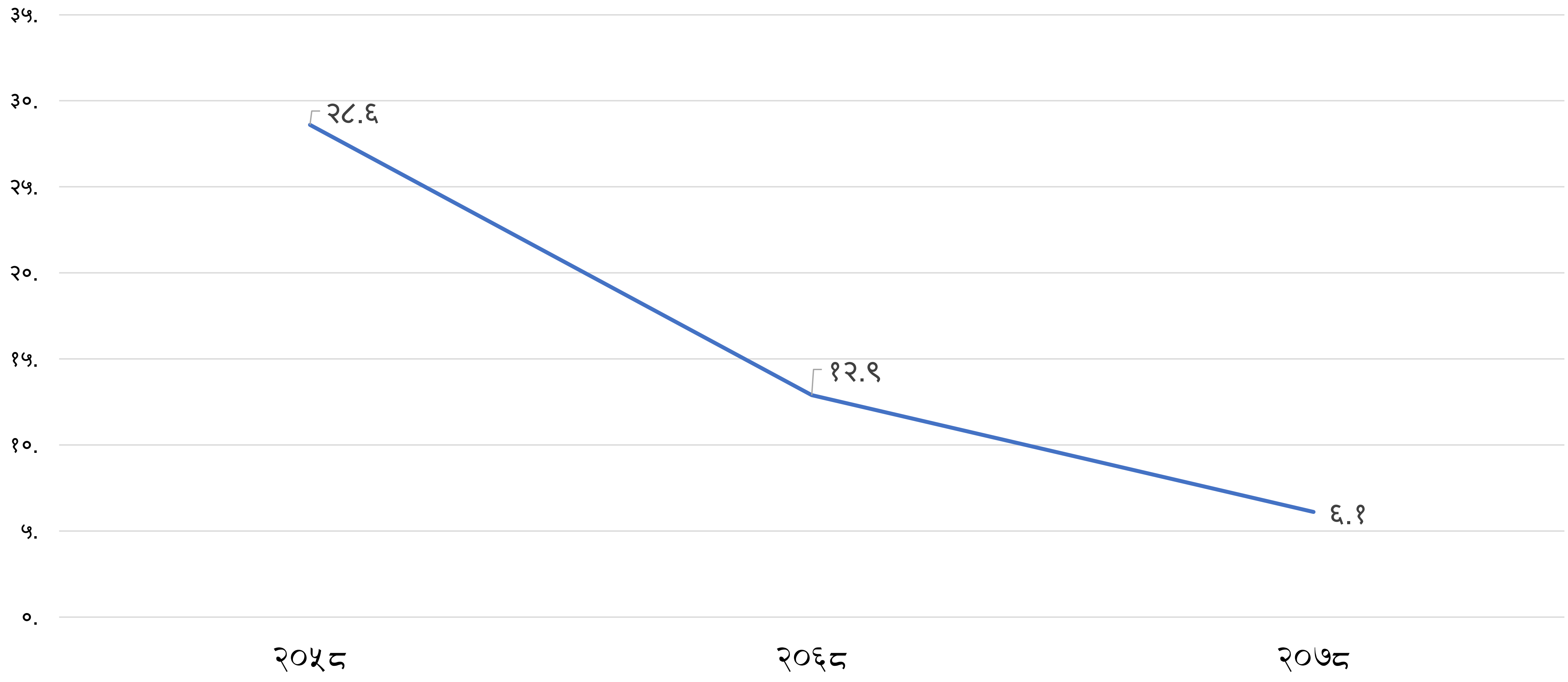

औसत आयु (Life expectancy at birth)

- कुल औसत आयु - ७१.३
  पुरुष - ६८.२
  महिला – ७३.८

प्रदेशगत औसत आयु, २०७८

कुनै पनि व्यक्तिको औसत बाँच्ने अवधि नै औसत आयु

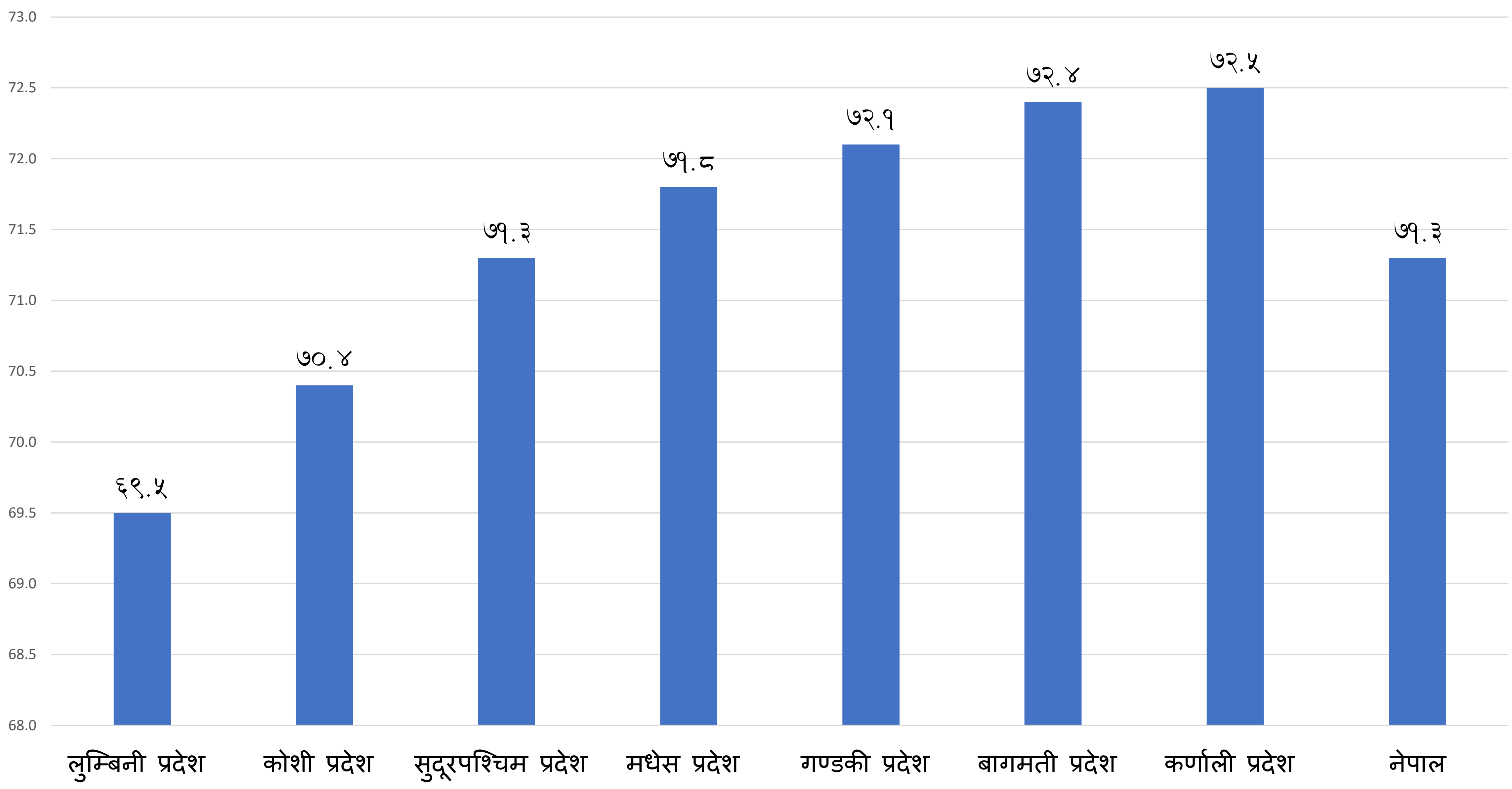

लिङ्गअनुसार प्रदेशगत औसत आयु, २०७८

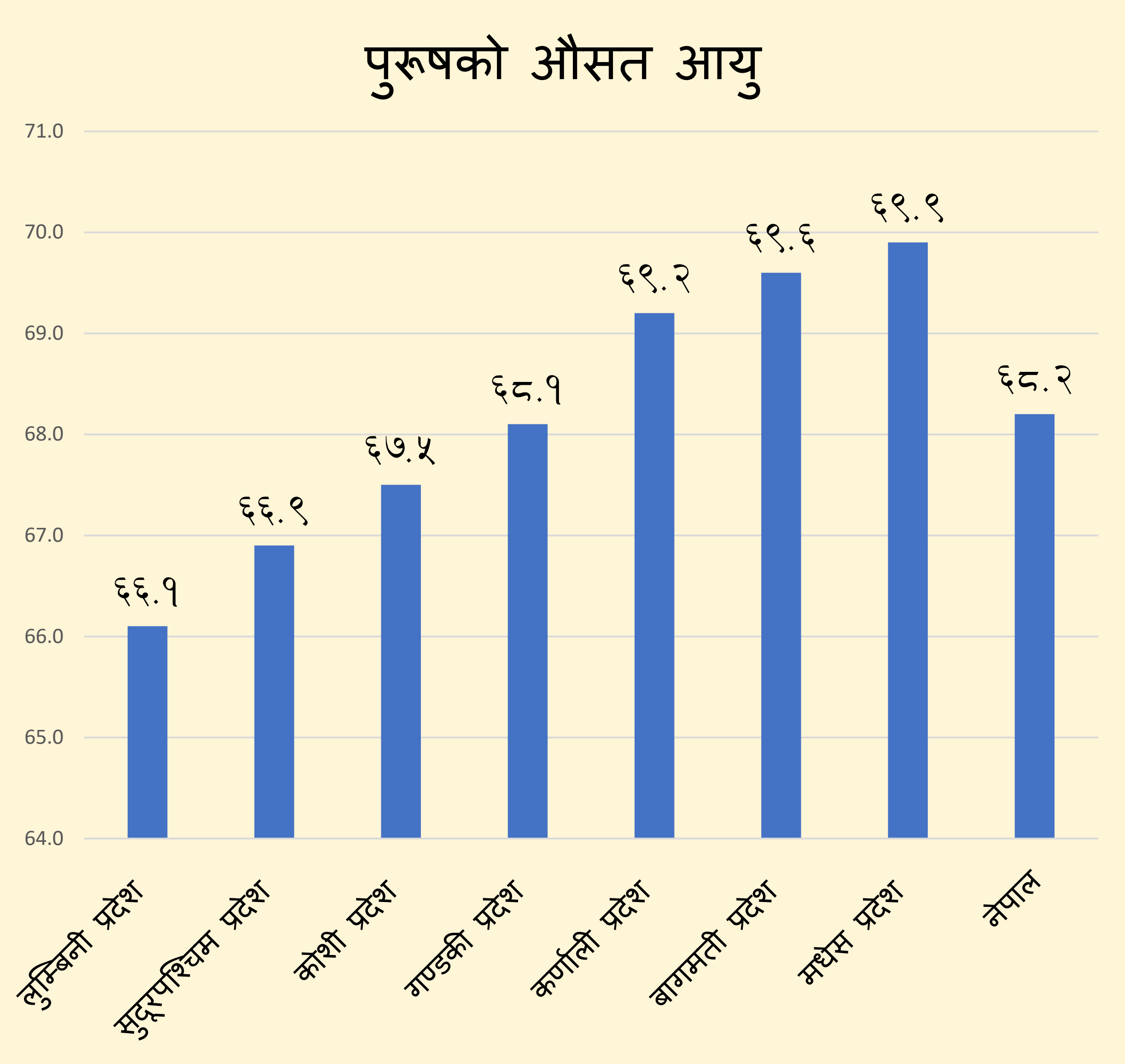

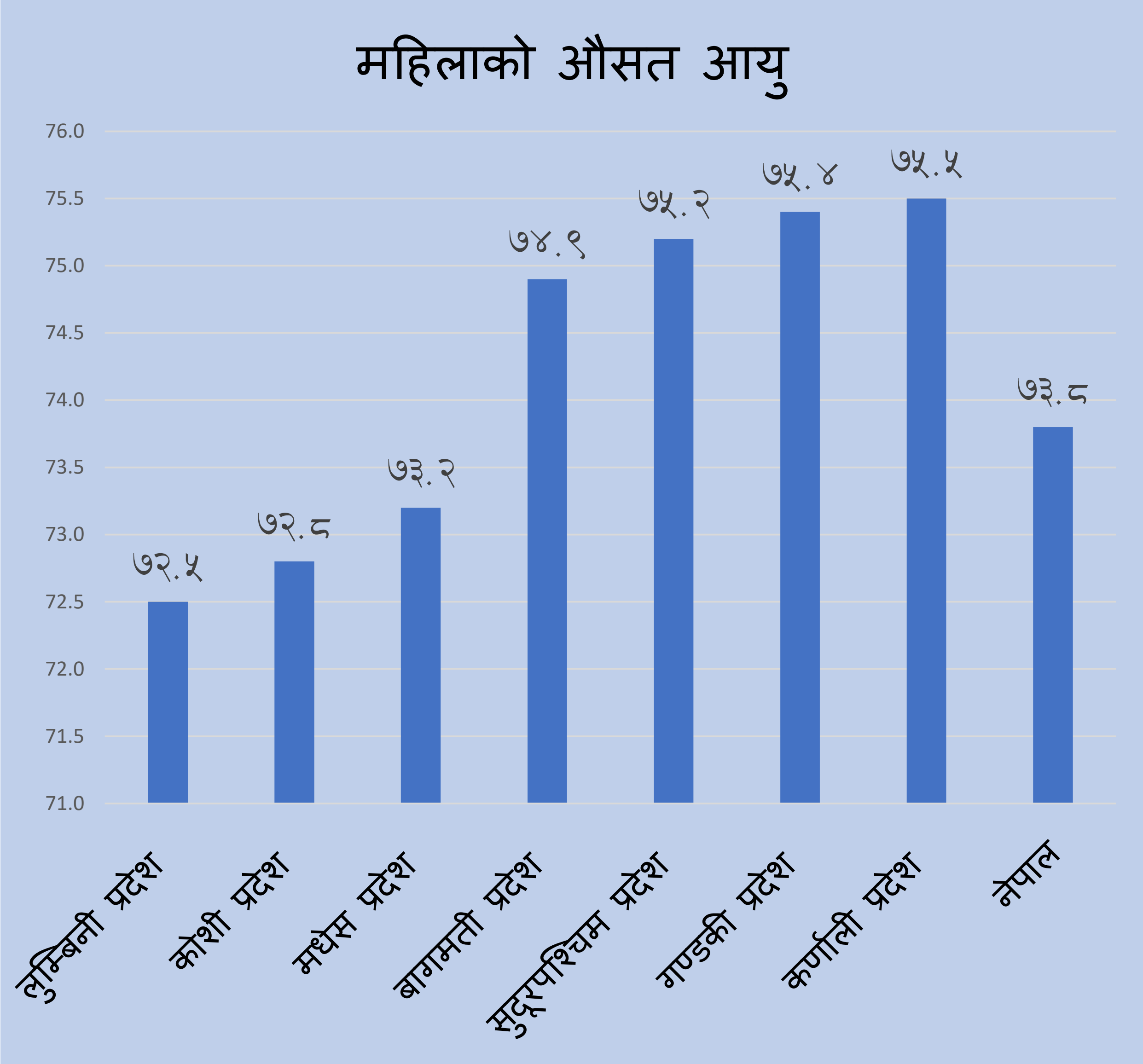

उमेरसमूह अनुसार मृत्यूको अवस्था (प्रदेशअनुसार)

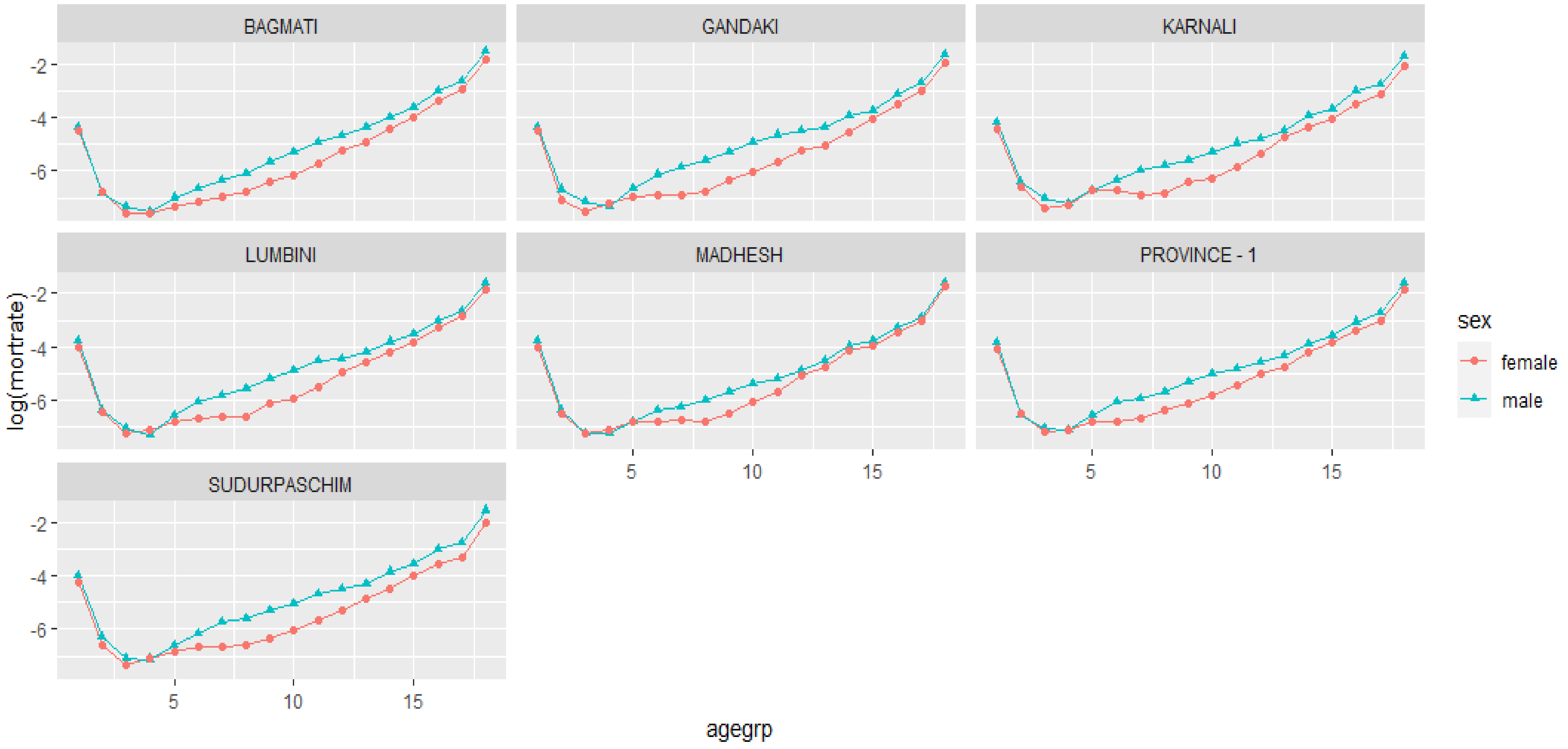

विभिन्न जनगणनाअनुसार औसत आयु

(राष्ट्रिय जनगणना २०३८-२०७८)

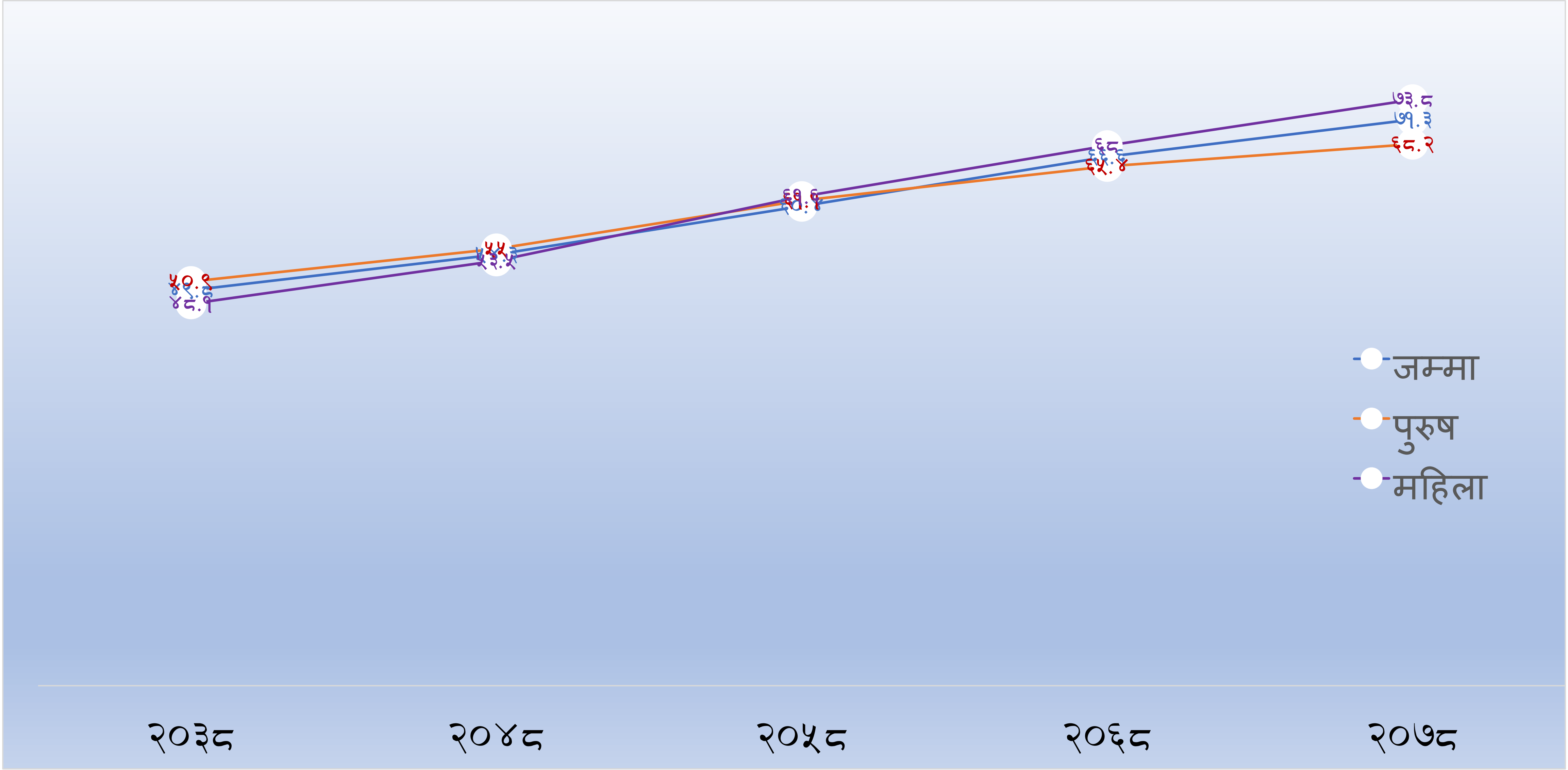

बसाइँसराइ सम्बन्धी मुख्य सूचकहरु (Migration related major indicators)

आन्तरिक बसाइँसराइ (Internal Migration) २०७८
(प्रति लाखमा)

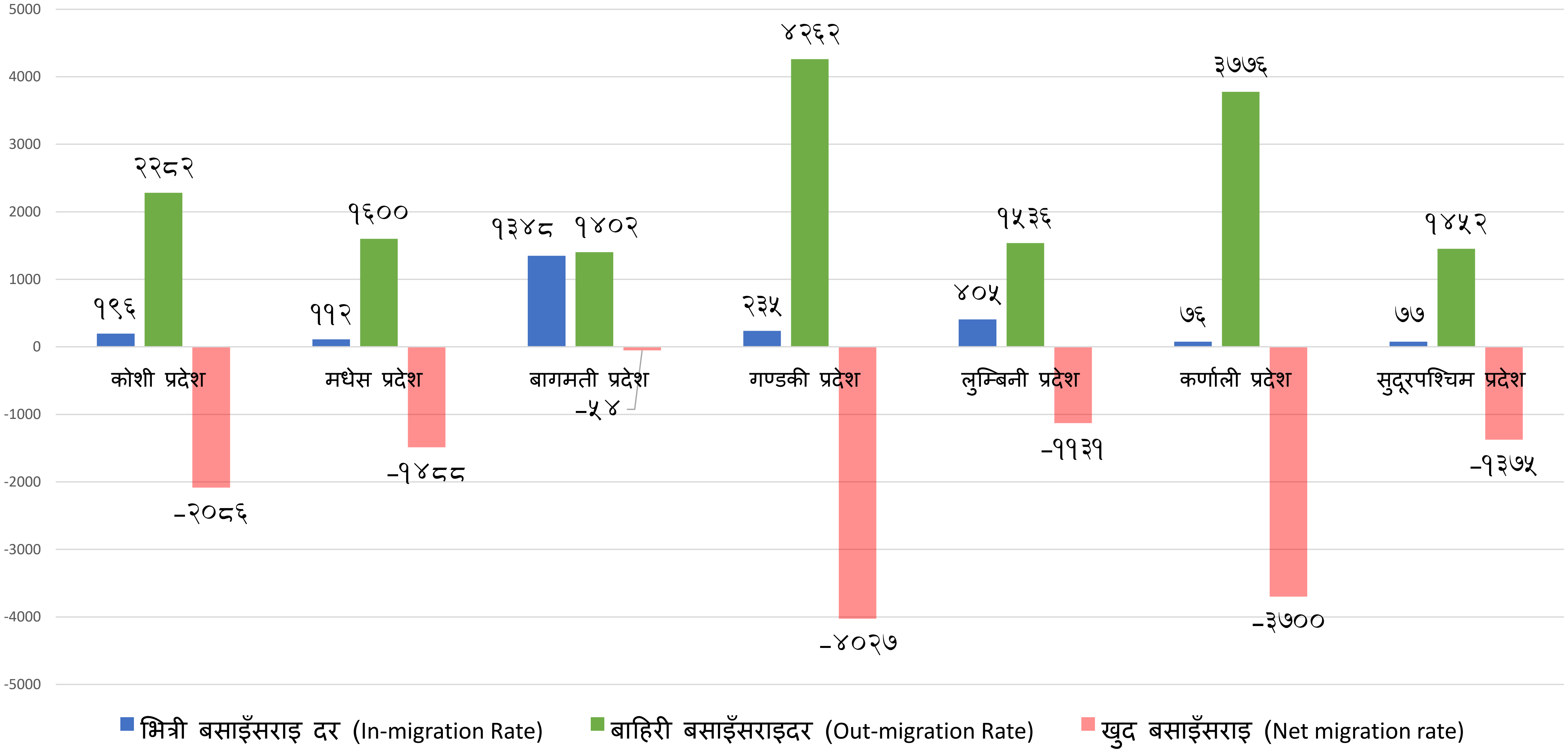

अन्तर्राष्ट्रिय बसाइँसराइ (International Migration)

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ र २०७८ को तुलना (प्रति लाख जनसंख्यामा)

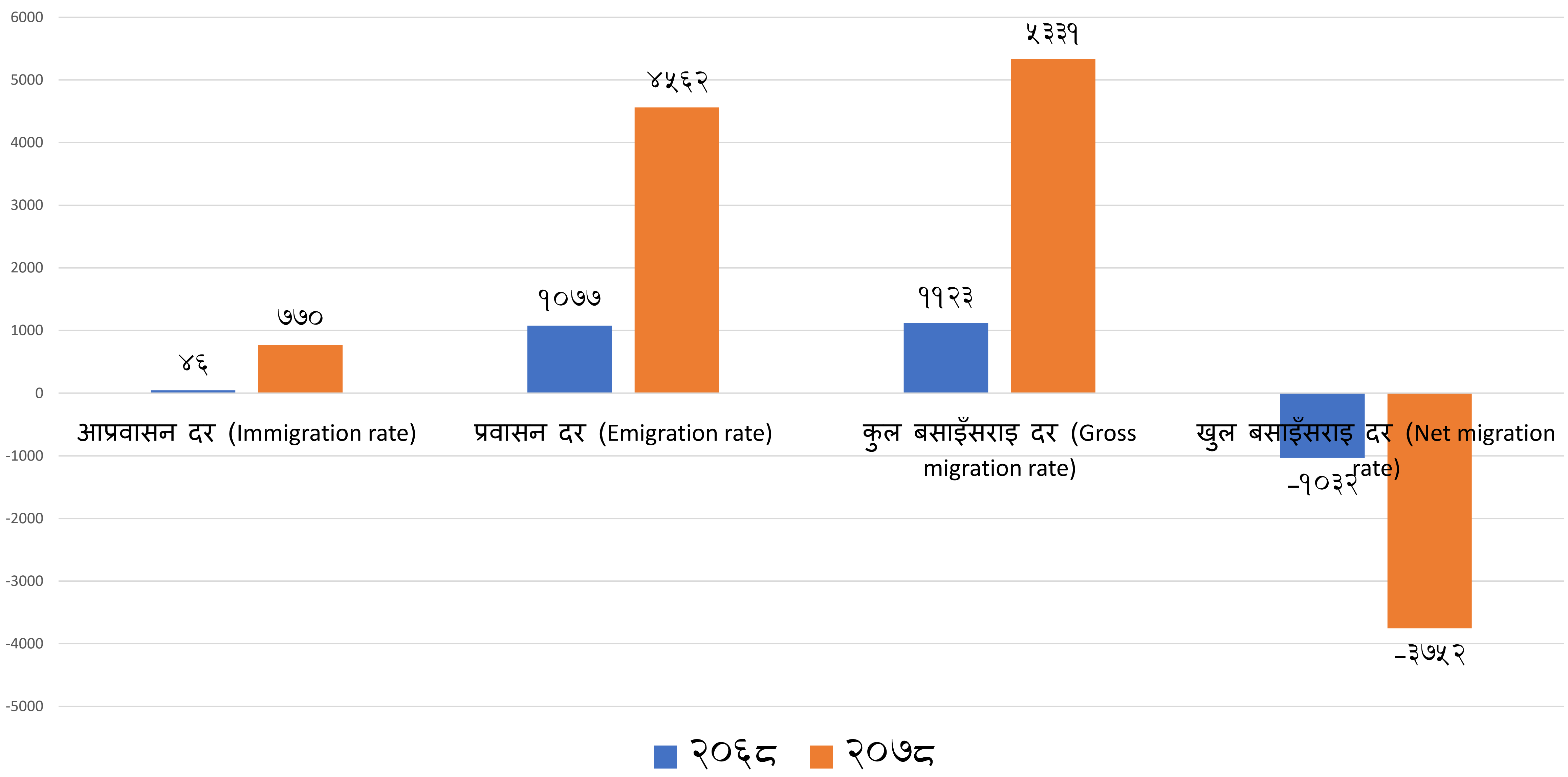

अन्तर्राष्ट्रिय बसाइँसराइ (International Migration) २०७८

प्रादेशिक(प्रति लाख जनसंख्यामा)

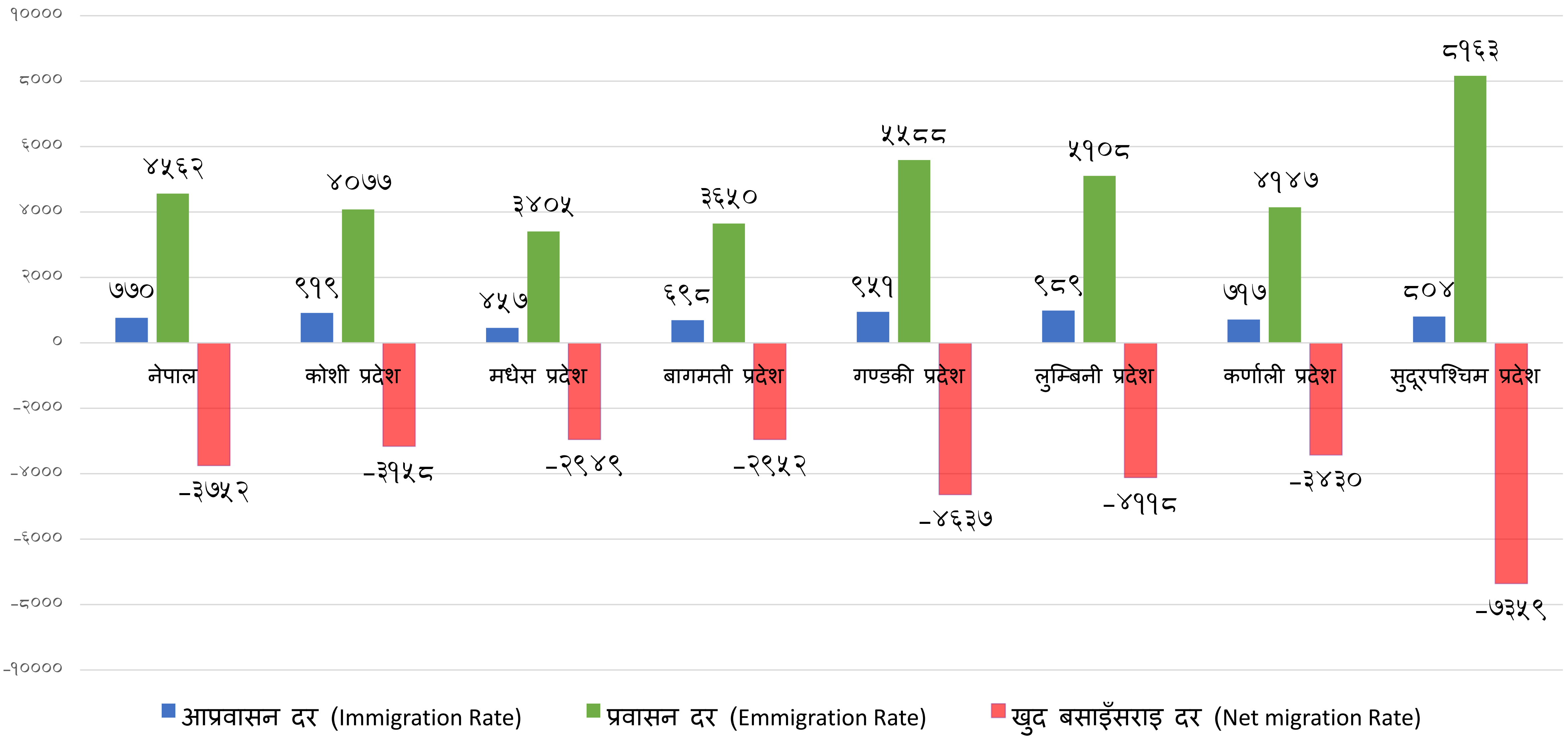

अन्त्यमा

- राष्ट्रिय जनगणनाका तथ्याङ्कीय तथा विषयक्षेत्रगत विश्लेषणात्मक प्रतिवेदनहरू आम प्रयोगकर्ताहरूको लागि चरणबद्ध रूपमा प्रकाशन भइरहेका छन् ।
- संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहका नीति निर्माण र निर्णय प्रक्रियामा रहेका प्रयोगकर्ताहरूका साथसाथै शोध अनुसन्धानकर्ता एवम् विकास साझेदार निकायका प्रयोगकर्ताहरूलाई जनगणनाबाट प्राप्त भएका सम्पूर्ण सूचकहरू समावेश गरी एउटै प्रकाशनमा उपलब्ध गराउने उद्देश्यबाट प्रादेशिक सूचकसहितको पुस्तिका तयार गरिएको हो ।
- तथ्याङ्क, सूचक र ती सूचकहरू प्राप्तिको सूत्र एवम् सङ्क्षिप्त परिचयसहित यस प्रकाशनलाई प्रयोगकर्तामैत्री बनाउने प्रयास गरिएको छ ।
- यस प्रकाशनमा ४०० भन्दा बढी जनसांख्यिक सूचकहरू समाविष्ट छन् ।
- दिगो विकास लक्ष्यका राष्ट्रिय र प्रादेशिक स्तरमा उपयोगी हुनेछन्।
- जनगणनाका विश्लेषणात्मक प्रतिवेदनहरू तयारी र प्रकाशनको शृङ्खला जारी नै रहेकोले आगामी वर्षहरूमा यसका परिमार्जित र परिवर्धित संस्करणहरू प्रकाशन गर्दै जाने लक्ष्य राखिएको छ ।
- आगामी ८ महिनामा १६ ओटा विषयगत प्रतिवेदनहरु तयार गरी प्रकासन गर्ने चरणमा रहेको।

धन्यवाद